

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Reçeteniz: Birkaç Litre Kan Vermek, Civa İçmek ve Bol Bol Kusmak!..

Yıl 1658. Cumartesi günü... Ordu saldırıya geçiyordu. Ülkenin sınırlarını kuzeye doğru genişletmek adına önemli adımlar atmışlardı. Genç ve dinç Fransız kralı 14. Louis, ordusunun başında bir kuşatmadan diğerine gidiyordu. Üçüncü kenti kuşatıklarında, savaşın zorlu koşullarından bitap düşmüş olan Louis'nin ateşi yükselmeye başladı. Başını çatlatırcasına bir ağrı kendini gösterdi. Özel hekimi, Kral'ın generallerinden birini tedavi etmek üzere savaş alanından ayrılmıştı. Öteki hekimlere güvenmediğinden mi bilinmez, halsizliğini ele vermedi Louis.

Pazar günü... Akşam üzeri, ateşi iyice yükseldiğinden ve baş ağrıları şiddetlendiğinden yakın çevresindekilere durumunu açığa vurdu. Çok kısa bir zaman içinde Louis, 'doğrudürüst' tıbbi olanakların bulunduğu en yakın kente, Calais'ye doğru yola çıktı. Aynı anda bir haberci de Louis'in özel hekimi Vallot'u Calais'ye getirmek üzere yollandı.

Pazartesi akşamı... Vallot Calais'ye vardı. Louis'i muayene ettikten sonra teşhisini koydu. Genç Kral tifoya yakalanmıştı. Vallot hemen reçetesini yazdı: Lavman yoluyla bağırsaklarını boşaltma ve vücudunun çeşitli bölgelerinden kan akıtma. Hekimler zaman kaybetmeden reçetenin gereğini yerine getirdiler. (Louis'nin durumunun daha da kötüye gittiğini tahmin etmek için hekim olmanıza gerek yok.) Ateşi daha da yükseldi. Ağrıları arttı. Kendinden geçti. Buna sayıklamalar eşlik etti. Hekimler Kral'ın boğazının şiştiğine, dilinin kalınlaşıp siyah bir renk aldığına ve vücudunun ürkütücü bir biçimde şiştiğine tanık oldular.

Kral'ın durumunun ciddiyetinin farkına varan

yakın çevresi ve Paris'teki annesi, Vallot'ya eşlik edecek üç kişilik bir hekimler kurulu yolladı Calais'e. Bu kurulun Louis'nin çektiği işkenceyi sona erdirdiğini düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Lavmanlar, kan akıtmak için yapılan kesikler daha da şiddetle uygulanmaya başladı. Dönemin pek çok hekimi gibi, Louis'nin tedavisinden sorumlu hekimler, şiddetli hastalıkların şiddetli tedavileri gerektirdiğine inanıyorlardı. Louis'in durumu kötüye gidince tek bir çareleri kalmıştı: Antimonlu şarap.

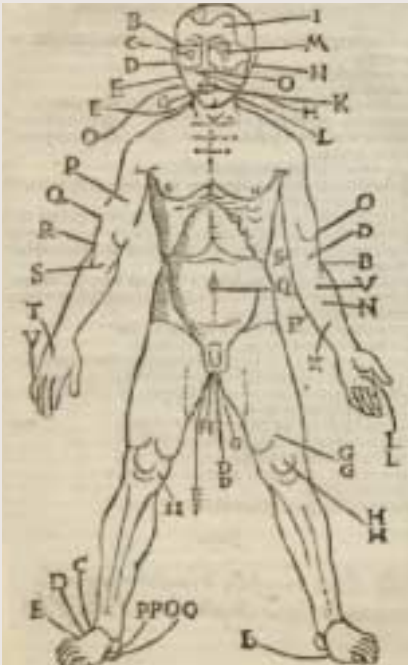
Bir metal olan antimon 15. yüzyıldan itibaren gittikçe popülerlik kazanmıştı. Basil Valentine adlı bir keşiş, merakından domuzlarına antimon vermiş ve domuzlarının ani bir biçimde büyüdüklarini gözlemiş. Vardığı sonuç, antimonun sağlık verici etkisinin olduğuymuş. Büyük olasılıkla domuzlarının büyümesine yol açan şey antimonun sağlık verici etkisi değil, domuzların bağırsaklarındaki parazitleri yok etmesine bağlıydı. Oysa domuzlarına biraz daha yüksek dozda verebilseydi, antimonun zehir etkisini rapor edecekti. O zamanlar sağlık verici olduğuna inanılan antimonu, hekimleri şarabın eşliğinde Louis'e içirdiler. Antimonlu şarap, neyse ki Louis'in midesinde çok kısa süre kaldı. Kusturucu ve ishal etkisi nedeniyle, Louis büyük olasılıkla, çok düşük dozda antimondan nasibini aldı. 'İşkenceler' bununla da bitmedi. Bu sırada hekimler Louis'e lavman uyguluyorlardı. Gözlemciler Louis'in bağırsaklarının 20 kez boşaltıldığını kaydettiler. İşin ilginç yanı, tüm bunlara karşın genç Louis, birkaç gün içinde iyileşme belirtileri gösterdi. Tedavinin hafifletilmesiyle birlikte de kısa zamanda sağlığına geri kavuştu.

Ne yazık ki tarihte başka ünlü isimler Louis kadar şanslı olamadılar. Sözelimi, İspanya Kralı II. Philip, 1598 yılında kan akıtmalara ve lavmanlara iki ay boyunca maruz kaldı. Öylesine acı içindeydi ki, bu süre içinde kendi pisliğinin içinde kıpırdamaksızın yattı. İki ayın sonundaysa ancak ölüm yoluyla kurtuldu çektiği acılardan. Bir diğer isimse George Washington. 1799 yılında hafif bir boğaz şişkinliğinden yakınıyordu. (Büyük olasılıkla bir önceki gün yağmurda sırsıklam ıslanması yüzündendi bu.) Zaman yitirmeden mahallenin 'kan akıtıcısı'nı' çağırttı; yirmilite kadar kan aldırdı. Ertesi günü hala kendini kötü hissediyordu. Bunun üzerine özel hekimini çağırttırdı.

İlk boğaz şişkinliğini izleyen 24 saat içinde neredeyse 3 litre kadar kan akıttılar Washington'dan. (Normal bir insanın vücudunda yaklaşık 4 litre kadar kan var!) Ardından Washington'a bir civa bileşiği olan kalomel (civa klorür) verdiler. Bunu antimon ve diğer kusturucu 'ilaç'lar izledi. Boğazına ve ayak topuklarına yakılar uyguladılar - o dönemde yakılarda şiddetli tahriş edici etkisi olan kimyasal maddeler kullanılıyor. Bu tahriş edici maddelerin, vücutta hastalığa yol açan her neyse, vücudun dışına çektiğine inanılıyor. Washington gücünü son bir kez toplayıp hekimlerden, ölmeden önce kendisini rahat bırakmalarını istedi. İlk boğaz ağrısının başladığı andan ölümüne kadar ancak 24 saat geçmişti. Hastalığı, büyük olasılıkla yatak istirahatıyla birkaç günde geçecek türden basit bir enfeksiyondü.

Tarihte pek çok kişi bu 'tedavi'lerden nasibini aldı. Bugün herkese sağlık hizmetinin ulaştırılmasının gerekliliğinden bahsediyoruz. Oysa o günlerde sağlık hizmetlerinin herkese ulaştırılmaması büyük olasılıkla pek çok kişinin yaşamını kurtardı. Kan akıtma, kusturma, lavman ve bugün fare zehirlenmede kullanabileceğimiz daha pek çok kimyasal madde, ilaç amaçlı kullanıldı. Kan akıtmamanın hastalıkları tedavi etmede 2000 yıl kadar, yirminci yüzyılın başlarına kadar kullanıldığını biliyoruz. Üstelik, bu yöntemlerin kullanıldığı yer yalnızca Avrupa da değildi. Uzak Doğu'dan Orta Doğu'ya dünyanın hemen her köşesinde bu 'can yakıcı', yaşamı tehdit eden yöntemler uygulandı. Başta ateşli hastalıklar olmak üzere iltihaplı hastalıkların tedavisinde kan akıtma ilk başvurulan yöntemdi.

Kan akıtma konusunda hekimler arasında bir tartışma yüzyıllarca süregeldi: Kanı vücudun hangi bölgesinden akıtmak en iyisi? Eski Yunan geleneğine göre hastalık neredeyse o bölgeye yakın bir yerden bir kesik yoluyla kan akıtılıyordu. Ortaçağ'da ve İslam geleneğindeyse, hastalığın olduğu bölgenin uzağındaki bir bölgeye yöneliniyordu. Neyse ki tartışma, hastalıklarla savaşta kanın her damlasına gerek duyduğumuzun anlaşılmasıyla sona erdi. Hekimler bu kez tam tersine kan kaybını önlemek için yollar arar oldular. Bugünkü bilimizle 'İyi ki tedavi yöntemleri değişmiş' diyebiliriz; 'İyi ki biyoloji ve kimya hakkında bilimiz artmış da artık daha etkili tedavi yöntemleri geliştirilebilmiş' diyebiliriz.

Kanatmanın bir tedavi yöntemi olarak kullanıldığı onaltıncı yüzyıldan çizimler. Dönemde kanatma için kullanılan aletler boy boy, çeşitli şekillere sahipti. Vücuttan da kan alınan bölgeler de dönemin tıbbi kitaplarında belirlenmişti.